

καταιγίς

Σάββατο, 14 Ιουλίου 2012

9:38 μμ

Σημασία:

- Κν καταιγίδα : θύελλα. ακραίο καιρικό φαινόμενο.

Ετυμολογία:

κατά+αιγίς. αιγες κασιέκες ήταν τα αρχαία κύματα από παρομοίωση (πβλ. η θάλασσα έχει προβατάκια = κύματα)

- Το "κατά" έχει επιτακτική έννοια (ολοσχερώς, τελείως, πλήρως) όπως στο καταστροφή, κατακλυσμός, κατακρημνίζω, καταστρέφω κλπ.

αιγίς, -ίδος, ή (αἴξ)· I. 1. αιγίδα ή ασπίδα του Δία, όπως περιγράφεται στην Ομήρ. Ιλ. Ε. 738 κ. ε. Η αιγίδα σε αγάλματα της Αθηνάς παρουσιάζεται ως κοντό κάλυμμα από κασικίσιο δέρμα, καλυμμένο με λέπια, με το κεφάλι Γοργόνας και με κρόσσια που σχηματίζονται από φίδια, βλ. Ηρόδ., Δ. 189. 2. παλτό από κασικίσιο δέρμα, σε Ευρ. ΙΙ. (αἴξ ΙΙ), **ορμητική θύελλα, φοβερή καταιγίδα, σίφουνας, τυφώνας**, σε Αισχύλ.

αἴξ, αἴγος, ὄ, ή, δοτ. πληθ. αἴγεσιν· I. 1. γίδα, κασιέκα, Λατ. caper, capra, σε Όμηρ. 2. αἴξ ἄγριος, αγριοκάτσικο, αίγαγρος, ο Λατ. ibex, στον ίδ. ΙΙ. **αἴγες**, παλαιός τύπος που σημαίνει τα μεγάλα, υψηλά κύματα (πιθ. όχι από το αἴσσω, γιατί VAIK αυτού του ρήματος).

Ξενόγλωσσα

Ιταλικά **tempesta** = θύελλα, **bufera** ή **burrasca**=καταιγίδα, **fortuna**

Το tempesta από το λατινικό **tempus** με την καταληξη **-tas**. Ο σχηματισμός κατά το majus> majestas, Honos> Honerstas. Από εδώ και το αγγλικό **tempest** και γαλλικό **tempête**

Γαλλικά: **tempête, ouragan**

Αγγλικά: **storm, tempest, gale, hurricane, squall, tornado**

Τούρκικα: **firtina** < it. Fortuna

Υπάρχουν λεπτές διαφορές μεταξύ των όρων που όμως δεν γίνονται αισθητές στον καθημερινό λόγο.

Ρηματα

Η καταιγίδα **ξεσπά**, **μαίνεται**, και **κοπάζει**.

Εικόνες

Συνώνυμα

Άελλα

Θύελλα από το αρχαίο ελληνικό ρήμα ἄημι. Το κυριο Αελλω αφορά μια από τις Αρπυιες και ήταν και θερινος κινηματογραφος της Αθήνας.

Θύελλα

Θύελλα, ή, (θύω, όπως το ἄελλα από το ἄημι) δυνατή, σφοδρή καταιγίδα, θύελλα, σε Όμηρ.· πυρός θύελλαι, κεραυνοθύελλες, σε Ομήρ. Οδ.· ποντία θύελλα, σε Σοφ.· μεταφ., ἄτης θύελλαι, σε Αισχύλ.

Ετυμολογία:

Από το ρήμα **θύω** (B), μέλ. -σω, όπως το **θύνω**, σπεύδω εμπρός, λέγεται για τον ορμητικό άνεμο, σε Ομήρ. Οδ.· λέγεται για φουσκωμένο ποτάμι, σε Ομήρ. Ιλ.· λέγεται για τη θάλασσα, σε Ομήρ. Οδ.· δάπεδον αἵματι θῦεν, το έδαφος «έβραζε» από το αίμα, στον ίδ.· γενικά, μαίνομαι, οργίζομαι, σε Ομήρ. Ιλ., Αισχύλ.

Μεταφ. Ταραχώδης κοινωνική αντίδραση. Πχ. **το νέο νομοσχέδιο προκάλεσε θύελλα διαμαρτυριών.**

Λατινικά: tempestas < tempus = καιρός και στα Ελληνικά χρησιμοποιούμε την λέξη

καιρός για τα ακραία μετεωρολογικά φαινόμενα. Πβ. Φράση: *αν βρούμε καιρό θα αράξουμε κάπου μέχρι να κοπάσει.*

Ιταλικά: tempesta, buffera

Γαλλικά: tempête, ouragan

Αγγλικά: storm, tempest, gale, hurricane, squall

Τούρκικα: fırtına

τυφών

από το κύριο όνομα της μυθολογίας **Τυφών**, -ωνος.

την Ελληνική μυθολογία ο **Τυφών** ή **Τυφάων** ή **Τυφωεύς** ήταν γιγαντιαίο τερατώδες ον που γέννησε η **Γαία** μετά την εξόντωση των γιγάντων. Κατ' άλλους μύθους ο Τυφών ήταν γιος της **Ήρας** που γεννήθηκε σε κάποια στιγμή διχόνοιας του ουράνιου ζεύγους, εκφράζοντας έτσι τη διαταραχή της ατμόσφαιρας. ... περισσότερα

Ετυμολογία:

Από το αρχαίο ελληνικό ρήμα **τύφω**:

I. εγείρω, σηκώνω καπνό, καπνὸν τύφω, σε Ηρόδ.· απόλ., καπνίζω, σε Σοφ. II. 1. μτβ., καπνίζω κάτι, περιβάλλω κάτι με καπνό, τοὺς σφῆκας, σε Αριστοφ. 2. μεταφ., καπνῶ τύφω πόλιν, γεμίζω την πόλη με καπνό, στον ίδ. 3. καταστρέφω μέσα στον καπνό, καίω αργά-αργά, σε Ευρ. — Παθ., σιγοκαίομαι, κρυφοκαίομαι, στον ίδ.· μεταφ., τυφόμενος πόλεμος, που κρυφοκαίει αλλά δεν έχει ξεσπάσει ακόμα, σε Πλούτ.· ομοίως, λέγεται για κρυφὸ ἔρωτα, σε Ανθ.

Όνομα ομάδας μπάσκει στην Κυψέλη.

Τυφοειδής πυρετός

Τύφος

λαίλαπα

(η) από το αρχαίο ελληνικό ουσιαστικό η **λαίλαψ**

λαῖλαψ, -ἄπος, ἢ (από το επιτατικό λα-, λαι-)· θύελλα, μανιασμένη καταιγίδα, τυφώνας, ανεμοστρόβιλος, σε Όμηρ.

Από εδώ η συνήθης **πύρινη λαιλαπα** = πυρκαγιά (φράση κλισιέ)

Κυκλών

Μετοχή του αρχαίου ρήματος **κυκλώω**, I. περικυκλώνω, περιτριγυρίζω, σε Ευρ.· ομοίως στην Μέσ., σε Ηρόδ., Αισχύλ. κ.λπ. — Παθ., είμαι περικυκλωμένος, σε Αισχύλ., Θουκ. II. κινούμαι κυκλικά, περιστρέφομαι, σε Πίνδ., Ευρ. — Παθ. ἢ Μέσ., πηγαίνω σε κύκλο, πηγαίνω γύρω-γύρω, σε Ξεν.· μεταφ., σε Αισχύλ. III. σχηματίζω σε κύκλο, τόξα, σε Ανθ. — Παθ., λέγεται για τόξο, σχηματίζω κύκλο, σε Ευρ.· πρβλ. **κυκλοτερής**.

Γνωστός από το **μάτι** του. Μεταφορικά όταν λέμε **βρέθηκε στο μάτι του κυκλώνα**, σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται στο επίκεντρο των επικρίσεων και των προβλημάτων. Η παρομοίωση είναι ανεπιτυχής γιατί στο κέντρο (μάτι) του κυκλώνα επικρατεί απόλυτη ησυχία.

Πούθ' έρχεσαι; Απ' τη Βαβυλώνα.

Πού πας; Στο μάτι του **κυκλώνα**.

Ποιαν αγαπάς; Κάποια τσιγγάνα.

Πώς τη λένε; Φάτα Μοργκάνα.

Νίκος Καββαδίας - Φάτα Μοργκάνα

Στο ημερολόγιο γράψαμε: « **Κυκλών** και καταιγίς ».

Εστείλαμε το S.O.S. μακριά σε άλλα καράβια,
κι εγώ κοιτάζοντας χλωμός τον άγριο Ινδικό
πολύ αμφιβάλλω αν φτάσουμε μια μέρα στην Μπατάβια.

Νίκος Καββαδίας - Ένας δόκιμος στη γέφυρα εν ώρα κινδύνου

Σίφουνας

Ετυμολογία: Από το αρχαίο ελληνικό ουσιαστικό **σίφων**[ι], -ωνος, ό, σωλήνας, σύριγγα, **σιφόνι**, που χρησιμοποιείται στην άντληση κρασιού από το βαρέλι, σε Ιππών.· σωλήνας, αγωγός για την εξοικονόμηση του αναγκαίου νερού για οικιακή χρήση, σε Στράβ. (άγν. προέλ.)

Συνώνυμο **ανεμοστρόβιλος, ρούφουλας** .

Οι ξενόγλωσσες ονομασίες από το Λατινικό: **tornatus** μετοχή του ρήματος **torno** =περιστρέφω από το αρχαίο ελληνικό ουσιαστικό **τόρνος**.

Ιταλικά:**tornado** Γαλλικά: **tornade** Αγγλικά: **tornado** Τούρκικα:**kasirga**

Φράση: **Μπήκε στο γραφείο σαν σίφουνας** =γρήγορα και βιαία

Επωνυμία: **Κατσιγέρας** (Δημοσιογράφος) παραφθορά του τουρκικού

kasirga=σιφουνας.

Το Κρητικό Σηφουνάκης < Σήφης < Ιωσήφ (Κρητ.Ιδ.)που δικαιολογεί τη γραφή με η .

Φουρτούνα

Λαϊκότροπη έκφραση. Από το ιταλικό φουρτούνα **fortuna** = τύχη (όχι αγαθή).

Αναστάτωση στη θάλασσα

Πβ.

Φουρτούνιασεν η θάλασσα

και βουρκωθήκαν τα βουνά,

είναι βουβά τ' αηδόνια μας

και τα ουράνια σκοτεινά

κι η δόλια μου ματιά θολή,

παιδί μου, ώρα σου καλή!

Γεώργιος Βιζυηνός

Φιλντισοκοκκαλένια μου

και ασημόβεργά μου

Τούρνα Μας έπιασε **φουρτούνα**

Στο 'πα και στο ξαναλέω

στο γιαλό μην κατεβείς

κι ο γιαλός κάνει **φουρτούνα**

και σε πάρει και διαβείς

Μεταφορικά σημαίνει τραβήγματα , τράβαλα, φασαρίες, επιπλοκές, εμπλοκές

δυσκολίες.

Παροιμίες

Μεγάλα καράβια μεγάλες **φουρτούνες**

Ο καλός ο καπετάνιος στη **φουρτούνα** φαίνεται.

ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Καταιγιστικός, -η , -ον

Αυτό που μοιάζει ή που ανήκει στην καταιγίδα.

Φράση: *άνοιξαν καταιγιστικόν πυρ κατά του εχθρικού πλοίου.*

Copyright© 2016 by Aris Stougiannidis